

УДК 342.72:342.4:349.7

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСАД ЯДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Руслана КОЦЮБА,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
Інституту законодавства Верховної Ради України

SUMMARY

The article studies legal regulation of the nuclear policy principles as well as defines the strategic priorities for its further development in the aspect of constitutional and legal regulations. It proves the necessity of fixing their basic provisions in the Basic Law of Ukraine, as well as determining of the nuclear policy in the context of environmental, energy and national security. Based on the analysis the author proves that after adoption of the pertinent initial legal acts the issues of legislative regulation of the Ukraine's nuclear policy were not further established by law. Unfortunately, only certain aspects of the nuclear policy were codified in law with regard to the operation of nuclear power energy and the ecological safety, which resulted in absence of the legal regulation's cohesion.

Key words: nuclear policy, energy strategy, national security.

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено дослідженню нормативно-правового регулювання засад ядерної політики, визначенню стратегічних пріоритетів його подальшого розвитку в аспекті конституційно-правового регулювання та закріплення їх базових положень в Основному Законі, а також визначенню ядерної політики в контексті забезпечення екологічної, енергетичної й національної безпеки. На підставі проведеного аналізу доводиться, що після прийняття відповідних правових актів питання законодавчого регулювання ядерної політики України подальшого оформлення не набули. Відтак лише окремі аспекти ядерної політики законодавчо закріплюються у зв'язку з функціонуванням ядерної енергетики, забезпеченням екологічної безпеки, у результаті чого відсутня єдність правового регулювання.

Ключові слова: ядерна політика, енергетична стратегія, національна безпека.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні не розроблено єдиного програмного документа, спрямованого на законодавче закріплення ядерної політики держави. Необхідність захисту національних інтересів України та безперервнi військові дії закономірно поставили на порядок денний питання підвищення ядерної безпеки держави, дослідження військових аспектів використання окремих видів ядерних матеріалів, законодавчого забезпечення посилення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення й подвійного використання, дотримання міжнародних зобов'язань щодо нерозповсюдження зброї масового знищення, засобів її доставки, обмеження передач звичайних видів озброєння, а також здійснення заходів щодо недопущення використання зазначених товарів у терористичних та інших протиправних цілях. Водночас Україна стикнулася з новими загрозами та викликами енергетичній безпеці держави, лівову доля якої становить функціонування об'єктів ядерної енергетики. У зв'язку з цим набуває актуальності дослідження правового регулювання засад ядерної політики й визначення стратегічних пріоритетів його подальшого розвитку.

Мета статті полягає у вивченні сучасного стану засад ядерної політики в аспекті конституційно-правового регулювання та закріплення їх основних положень в Основному Законі. Розгляд цього питання, а також визначення ядерної політики в контексті забезпечення екологічної, енергетичної й національної безпеки зумовлює новизну дослідження.

Вклад основного матеріалу дослідження. Уперше засади ядерної політики України було визначено в 1990 році Декларацією про державний суверенітет України, якою передбачається дотримання трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти й не набувати ядерної зброї. Як було визначено Постановою Верховної Ради України

«Про Основні напрями зовнішньої і внутрішньої політики України» від 02.07.1993, що втратила чинність у 2010 р., зазначені принципи загалом реалізовано в таких положеннях: неприпустимість застосування ядерної зброї; активна позиція стосовно загального ядерного роззброєння; недопущення несанкціонованого застосування ядерної зброї, а також загрози її використання; підтвердження наміру стати в майбутньому без'ядерною державою; скорочення та знищення ядерної зброї з наданням ядерними державами і світовим співтовариством надійних гарантій її національної безпеки; нерозповсюдження технологій виробництва ядерної, хімічної й біологічної (бактеріологічної) зброї; сприяння заходам повного припинення будь-яких випробовувань ядерної зброї; виведення із сусідніх держав іноземних військ і проголошення Чорного моря зоною миру, вільною від ядерної зброї.

У прийнятому у 2010 р. Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» засади ядерної політики вже не закріплювалися. Натомість частиною 1 статті 7 цього Закону передбачається, що основними засадами внутрішньої політики в економічній сфері є досягнення високого рівня енергетичної безпеки, диверсифікація джерел постачання енергоносіїв, збільшення обсягу їх власного видобутку, підвищення ефективності використання енергоносіїв, впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій.

Згідно із Законом України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003, у статті 7 передбачається, що на сучасному етапі основними реальними й потенційними загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві у сфері державної безпеки є загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України; у сфері цивільного захисту – невідтримання в належному технічному стані

ядерних об'єктів на території України й небезпека техногенного, у тому числі ядерного та біологічного, тероризму (зазначені два положення доповнено Законом України від 12.02.2015 № 186-VIII).

Згідно зі статтею 8 згаданого Закону, основними напрямками державної політики з питань національної безпеки України в зовнішньополітичній сфері є проведення активної міжнародної політики України з метою участі в заходах щодо боротьби з міжнародними організованими злочинними угрупованнями та міжнародним тероризмом, протидія поширенню ядерної й іншої зброї масового ураження та засобів її доставки; у сфері цивільного захисту – підвищення рівнів екологічної, ядерної й радіаційної безпеки до норм і стандартів у відповідній сфері, в тому числі перетворення об'єкта «Укриття» Чорнобильської АЕС на екологічно безпечну систему (доповнено Законом України від 12.02.2015 № 186-VIII); в екологічній сфері – здійснення комплексу заходів, які гарантують екологічну безпеку ядерних об'єктів і надійний радіаційний захист населення та довкілля, зведення до мінімуму впливу наслідків аварій на Чорнобильській АЕС.

Деякі фахівці обстоюють думку, що завершення оформлення без'ядерного статусу України відбулося з приєднанням у 1994 р. до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 01.07.1968 з відповідними застереженнями. Зокрема, йдеться про намір України застосовувати ядерну енергію виключно в мирних цілях, а також про те, що загроза силою чи її використання проти територіальної цілісності й недоторканності кордонів чи політичної незалежності України з боку будь-якої ядерної держави, так само як і застосування економічного тиску, спрямованого на те, щоб підкорити власним інтересам здійснення Україною прав, притаманних її суверенітету, розглядатимуться Україною як виняткові обставини, що поставили під загрозу її найвищі інтереси.

Надалі питання законодавчого регулювання ядерної політики України правового оформлення не отримали. Окремі аспекти ядерної політики законодавчо закріплюються у зв'язку з функціонуванням ядерної енергетики та забезпеченням екологічної безпеки. Зокрема, розвиток ядерної енергетики регулюються Енергетичною стратегією України на період до 2030 року, схваленою Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.07.2013, згідно з якою передбачається забезпечення збереження до 2030 року частки генерації електроенергії АЕС на досягнутому рівні; продовження експлуатації АЕС в понадпроектний термін; спорудження та введення в експлуатацію в період до 2030 р. нових ядерних енергоблоків; підвищення рівня безпеки на вітчизняних АЕС у рамках Комплексної (зведеної) програми підвищення безпеки АЕС України, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 07.12.2011 № 1270, і додатковими заходами, що рекомендовані за висновками Національного звіту України щодо результатів проведення цільової переоцінки безпеки ядерних установок, розміщених на майданчиках АЕС («стрес-тестів»), з урахуванням уроків аварії на АЕС «Фукусіма-Даїчі» в Японії, яка сталася в березні 2011 року, для АЕС України [1].

Відповідно до статті 6 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», основи державної політики у сфері використання ядерної енергії й радіаційного захисту, по-перше, формує Верховна Рада України шляхом визначення її мети, головних завдань, напрямів, принципів і пріоритетів, встановлення системи відповідних кредитно-фінансових, податкових, митних та інших регуляторів, затвердження Державної програми розвитку паливно-енергетичного комплексу.

По-друге, як зазначається в частині 2 статті згаданого Закону, державна політика реалізується шляхом створення оптимальної системи управління у сфері використання ядерної енергії, регулювання питань ядерної й радіаційної безпеки, розробки та виконання державних програм забезпечення безпеки, включаючи реалізацію заходів щодо захисту населення, яке проживає в зоні спостереження. По-третє, держава забезпечує громадянам і їхнім об'єднанням участь у формуванні й реалізації державної політики у сфері використання ядерної енергії (частина 3 статті 6 цього Закону).

Окрім вищезазначеного, у статті 5 згаданого Закону визначаються основні принципи державної політики у сфері використання ядерної енергії та радіаційного захисту, якими є пріоритет захисту людини й навколишнього природного середовища від впливу іонізуючого випромінювання; забезпечення під час використання ядерної енергії мінімального рівня утворення радіоактивних відходів; заборона будь-якої діяльності у сфері використання ядерної енергії, результатом якої є обґрунтовано передбачений більший негативний вплив на майбутні покоління, ніж той, що допускається для нинішнього покоління; забезпечення безпеки під час використання ядерної енергії; відкритість і доступність інформації, пов'язаної з використанням ядерної енергії; забезпечення відшкодування шкоди, зумовленої радіаційним впливом; створення правового й фінансового механізму щодо соціально-економічної компенсації ризику для населення, яке проживає в зонах спостереження; створення спеціальної соціальної інфраструктури в зонах спостереження; забезпечення заходів щодо соціально-економічної заінтересованості місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, на території яких розташовані ядерні установи й об'єкти, призначені для поводження з радіоактивними відходами; встановлення відповідальності за порушення правового режиму безпеки у сфері використання ядерної енергії; розмежування функцій державного управління у сфері використання ядерної енергії та державного регулювання ядерної й радіаційної безпеки; розмежування функцій державного управління у сфері використання ядерної енергії та безпосередньої господарської діяльності щодо використання ядерної енергії; розподіл обов'язків, прав і відповідальності між усіма суб'єктами правовідносин у сфері використання ядерної енергії; нормування, ліцензування й нагляд у сфері використання ядерної енергії; створення правового та фінансового механізму відповідальності експлуатуючої організації перед громадянами й суб'єктами господарювання за заподіяну ядерну шкоду; створення правового та фінансового механізму відповідальності ліцензіата перед громадянами й суб'єктами господарювання за заподіяну шкоду в разі радіаційної аварії; захоронення та довгострокове зберігання радіоактивних відходів за рахунок виробників відходів; участь громадян і їхніх об'єднань у формуванні державної політики у сфері використання ядерної енергії; заборона будь-якої діяльності, пов'язаної з іонізуючим випромінюванням, якщо перевага від такої діяльності менша, ніж можлива заподіяна нею шкода; дотримання дозових меж впливу на персонал і населення, встановлених нормами, правилами і стандартами з ядерної й радіаційної безпеки; встановлення найнижчих показників величини індивідуальних доз, кількості осіб, що опромінюються, ймовірності опромінення від будь-якого конкретного джерела іонізуючого випромінювання нормами, правилами і стандартами з радіаційної безпеки з урахуванням економічних і соціальних умов держави; виконання міжнародних договорів, розвиток міжнародного співробітництва у сфері використання ядерної енергії в

мирних цілях і зміцнення міжнародного режиму безпеки й радіаційного захисту населення; розмежування державного управління у сфері використання ядерної енергії та захоронення радіоактивних відходів.

Варто також додати, що стаття 10 Конвенції про ядерну безпеку визначається пріоритетність безпеки й ужиття кожною з договірних сторін заходів для забезпечення того, щоб всі організації, які займаються діяльністю, безпосередньо пов'язаною з ядерними установками, проводили політику, за якої пріоритет надається ядерній безпеці.

Разом із тим, як відзначається в доповіді керівника «Енергоатому» на слуханнях Комітету Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, що відбулися 15 квітня 2016 року, сьогодні в Україні відсутній нормативно-правовий документ, який повинен забезпечити функціонування і стратегію розвитку ядерної галузі в Україні. За його оцінкою, формально чинна Енергетична стратегія України на період до 2030 року вимагає невідкладного перегляду й актуалізації у зв'язку зі змінами в соціально-економічній і політичній ситуації в державі [8]. Натепер також не прийнято Державну цільову економічну програму розвитку атомно-промислового комплексу України на 2016–2020 роки, не забезпечено реалізацію положень статті 21 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» стосовно державного управління у сфері використання ядерної енергії та радіаційної безпеки з виконання функцій планування, розробки й упровадження державних програм використання ядерної енергії.

Водночас варто звернути увагу на те, що питанням функціонування ядерної енергетики було приділено деяку увагу й визначено стратегічні орієнтири на майбутнє. Зокрема, першочерговими пріоритетами реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», зокрема, за вектором безпеки передбачено впровадити «Програму енергонезалежності». Відтак, за Планом законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленим Постановою Верховної Ради України від 04.06.2015, у пункті 331 серед законодавчих пропозицій, підготовлених на підставі директивних документів, як пріоритети визначено залучення інвестицій у ядерну енергетику України, виконання інвестиційних програм у галузі ядерної енергетики, розвиток наявних елементів ядерно-паливного циклу, створення нових елементів ядерно-паливного циклу, що зумовлює розробку проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо інвестиційних програм у ядерно-енергетичній галузі та впровадження міжнародних стандартів» [4].

У Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, схваленій Постановою Верховної Ради України від 11.12.2014, йдеться про нову політику енергетичної незалежності, яка передбачає модернізацію інфраструктури паливно-енергетичного комплексу, а саме: модернізацію атомних електростанцій і гідроелектростанцій; добудову енергоблоків на Хмельницькій АЕС (2020 рік); підвищення на 1600 мВт потужності Південноукраїнської АЕС, на 700 мВт – Запорізької АЕС, на 1000 мВт – Рівненської та Хмельницької АЕС (2016 рік); спорудження центрального сховища відпрацьованого ядерного палива (перша черга – 2017 рік); виконання разом із ЄБРР комплексної зведеної програми підвищення безпеки енергоблоків АЕС (до 2017 року); продовження строку експлуатації дев'яти атомних енергоблоків (до 2020 року). Одночасно заплановано диверсифікацію шляхів і джерел постачання енергоносіїв, зокрема, шляхом розширення програми придбання ядерного палива і компанії «Вестінггауз» (2016–2017 роки) [5].

Згідно з Планом пріоритетних дій Уряду на 2016 рік, затвердженим Розпорядженням Кабінету Міністрів України

від 27.05.2016 № 418-р, ключовими кроками, які необхідно здійснити в середньостроковій перспективі до кінця 2020 року, є вдосконалення системи охорони й оборони важливих державних об'єктів і ядерних об'єктів підрозділами Національної гвардії із залученням міжнародної експертної допомоги відповідно до міжнародних стандартів. Пріоритетами розвитку енергетики на довгостроковий період визначено розроблення та затвердження нової Енергетичної стратегії до 2035 року, оскільки чинна Енергетична стратегія України на період до 2030 року не відповідає сучасним критеріям і потребує оновлення.

Угодою про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» у Верховній Раді України восьмого скликання передбачається забезпечення нормативно-правової бази для виконання інвестиційних програм у ядерно-енергетичній галузі з метою розвитку наявних і створення нових елементів ядерно-паливного циклу в рамках дотримання міжнародного законодавства в ядерній сфері; підвищення безпеки ядерних реакторів; продовження термінів їх експлуатації; будівництво реакторів нового покоління; будівництво сховища відпрацьованого ядерного палива; перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Міністерством енергетики та вугільної промисловості на офіційному веб-сайті було оприлюднено новий проект енергетичної стратегії України до 2035 року [6], який повинен замінити чинну Енергетичну стратегію України на період до 2030 року. У цьому аспекті варто звернути увагу, що чинною стратегією передбачалася кодифікація ядерного законодавства шляхом прийняття Ядерного кодексу України. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.12.2010 схвалено концепцію проекту Ядерного кодексу України, спрямовану на вдосконалення галузевого законодавства у сфері використання ядерної енергії з урахуванням міжнародних зобов'язань України та його адаптації до законодавства Європейського Союзу [7]. Надалі за підсумками наукових обговорень, проведених за участю провідних фахівців, було погоджено, що прийняття Ядерного кодексу в Україні на сучасному етапі не є нагальним.

Із результатів проведеного автором аналізу проекту нової енергетичної стратегії на період до 2035 року випливає, що ним не визначаються повною мірою засади розвитку ядерної політики. Зокрема, у цьому програмному документі йдеться про те, що Україна не володіє необхідними технологіями для розвитку етапу збагачення ядерного палива, а їх розвиток вступає в суперечність із договорами про нерозповсюдження ядерної зброї. А відтак, на думку розробників проекту стратегії, етап конверсії є економічно недоцільним у разі відсутності стадії збагачення, ключовим завданням для підприємств ядерного сектору буде продовження політики диверсифікації джерел постачання цих послуг, більш тісної кооперації з компаніями із США, Франції тощо, щоб збалансувати можливий негативний вплив постачальників із Російської Федерації на енергонезалежність України.

Також варто додати, що вимоги Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), ратифікованої у 2014 році, стосуються значного кола питань законодавчого забезпечення ядерної безпеки. Серед ключових завдань Угоди про асоціацію передбачається досягнення високого рівня ядерної безпеки, посилення енергетичної безпеки, регуляторної адаптації до основних елементів *acquis* Європейського Союзу. Як зазначається в частині 2 статті 342 згаданої Угоди, співробітництво має забезпечувати високий рівень ядерної безпеки, чисте використання ядерної енергії

в мирних цілях, воно охоплює весь спектр діяльності в галузі цивільної ядерної енергетики й усі стадії паливного циклу, зокрема виробництво та торгівлю ядерними матеріалами, аспекти безпеки ядерної енергії, готовність до надзвичайних ситуацій, а також питання охорони здоров'я, навколишнього середовища й нерозповсюдження ядерної зброї. У цьому контексті співробітництво також включає подальший розвиток політик, структури права та нормативно-правової бази, що ґрунтуються на законодавстві й практиці Європейського Союзу, а також на стандартах МАГАТЕ.

Водночас сторони сприяють цивільним науковим дослідженням у галузі ядерної безпеки, в тому числі спільним дослідженням і розробкам, навчанню та мобільності вчених. Досить значну увагу в Угоді про асоціацію приділено питанням подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Згідно з частиною 3 статті 342 Угоди співробітництво, спрямовується на вирішення проблем, що виникли внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, зокрема, таке: а) здійснення на об'єкті «Укриття» (SIP) плану заходів для перетворення наявного зруйнованого 4-го блоку (Об'єкт «Укриття») в екологічно безпечну систему; б) удосконалення поводження з відпрацьованим ядерним паливом; в) дезактивацію територій; г) поводження з радіоактивними відходами; д) моніторинг навколишнього середовища; е) інші питання, які можуть бути спільно погоджені, наприклад, медичні, наукові, економічні, соціальні й адміністративні аспекти діяльності, спрямованої на мінімізацію наслідків катастрофи [2].

Отже, є всі підстави вважати, що сьогодні в рамках визначення стрижневих напрямів подальшої енергетичної політики відновився й процес розробки нових підходів до засад ядерної політики.

Серед тенденцій законодавчого регулювання у сфері використання ядерної енергії, зокрема стосовно визначення засад ядерної політики з 2015–2016 років, варто назвати такі: законодавче вдосконалення безпеки мирного використання ядерної енергії, зокрема підвищення норм і стандартів ядерної й радіаційної безпеки ядерних об'єктів, діяльності, пов'язаної з використанням ядерних технологій, ядерних матеріалів, джерел іонізуючого випромінювання в науці, виробництві, медицині та інших галузях, а також видобуванням уранових руд і поводженням із радіоактивними відходами; посилення режиму нерозповсюдження ядерної зброї й технологій подвійного використання; вжиття заходів щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи; подальший розвиток ядерної енергетики на фоні стимулювання розвитку альтернативних і безпечних джерел енергії; забезпечення захисту життя, здоров'я й майна людей від негативного впливу іонізуючого випромінювання, спричиненого практичною діяльністю, а також у разі радіаційних аварій, шляхом виконання запобіжних і рятувальних заходів і відшкодування шкоди; фінансове забезпечення цивільної відповідальності за ядерну шкоду.

Окремо доцільно звернути увагу на сучасні тенденції законотворчої роботи народних депутатів у сфері забезпечення ядерної безпеки, зокрема, зумовлені недотриманням державами-підписантами вимог Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 05.12.1994. Так, упродовж 5 сесії VIII скликання Верховної Ради України було зареєстровано проект Закону України про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року» й поновлення прав України щодо ядерної зброї (від 06.12.2016 реєстр. № 5489).

Питання пошуку механізмів забезпечення гарантій ядерної безпеки не залишалися поза увагою й парламентарів попередніх скликань. Подібні до згаданого вище Законопроект законодавчі ініціативи ресструвалися впродовж роботи Верховної Ради четвертого та сьомого скликань, а саме: проект Постанови про початок процедури повернення Україні статусу ядерної держави (від 24.03.2006 реєстр. № 9260) (IV скликання); проект Закону України про денонсацію Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року (від 20.03.2014 реєстр. № 0076) і проект Постанови про Заяву Верховної Ради України щодо відновлення Україною статусу ядерної держави (від 23.07.2014 реєстр. № 4351а) (VII скликання).

При цьому варто також відзначити, що Верховною Радою України VI скликання було прийнято Постанову Верховної Ради України «Про Заяву Верховної Ради України про надання Україні реальних гарантій безпеки» від 06.07.2010, згідно з якою Кабінету Міністрів України доручалося забезпечити підготовку міжнародно-правового документа, спрямованого на розвиток положень Будапештського меморандуму і створення реальних міжнародно-правових гарантій національної безпеки без'ядерної України, здійснення необхідних кроків і процедурних формальностей щодо його розгляду й підписання провідними ядерними державами світу – Російською Федерацією, Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії, Сполученими Штатами Америки, Китайською Народною Республікою та Французькою Республікою.

Із початком анексії Російською Федерацією АР Крим Верховна Рада України прийняла Постанову «Про Звернення Верховної Ради України до держав-гарантів відповідно до Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї» від 28.02.2014, якою закликала держав-гарантів, відповідно до Будапештського меморандуму, практичними діями підтвердити закріплені в Меморандумі згідно з принципами Заключного акта Гельсінської наради з питань безпеки і співробітництва в Європі зобов'язання поважати незалежність і суверенітет і наявні кордони України, утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України й гарантії, що ніяка їхня зброя ніколи не буде використовуватися проти України.

Вищезазначені спроби зміни законодавцями ядерної політики держави засвідчують наявність тенденції до пошуку інструментів забезпечення гарантій державного суверенітету й відновлення територіальної цілісності України з урахуванням міжнародно-правових і конституційно-правових наслідків відмови України від ядерної зброї як засобу забезпечення національної безпеки. Віднайдення таких інструментів є нагальною потребою, адже розв'язаний російськими агресорами воєнний конфлікт на території України висвітив реальні прахунки чинної системи національної безпеки та нагальну потребу в її оновленні, науковому забезпеченні проведення таких досліджень, у тому числі з питань засад ядерної політики України.

Принягідно підкреслимо, що визначення засад ядерної політики не вичерпується закріпленням засад державної політики у сфері забезпечення енергетичної безпеки, що становить окремий комплекс суспільних відносин у сфері енергетики [3].

Однією із засад ядерної політики є перетворення території України на без'ядерну зону. У цьому контексті проведено певну законотворчу роботу депутатами Верховної Ради України III скликання. Зокрема, йдеться про проект Закону України про проголошення України зо-

ною, вільною від ядерної зброї (від 04.04.2001 реєстр. № 7026), згідно з яким територія України визначалася зоною, вільною від ядерної зброї, закріплювалися правові засади поведіння з ядерною зброєю та ядерними матеріалами на території України. На жаль, надалі зазначені ідеї не були реалізовані, що призвело до негативних наслідків для України. На нашу думку, своєчасне законодавче закріплення й оформлення міжнародно-правових гарантій без'ядерної зони відповідно до загальноприйнятих правил і процедур могло б у 2014 році певною мірою унеможливити розповсюдження юрисдикції Російської Федерації як ядерної держави на територію АР Крим.

Висновки. Уважаємо, що законодавче закріплення засад ядерної політики держави сприятиме проведенню послідовної ядерної політики України стосовно оформлення міжнародно-правових гарантій без'ядерного статусу, постановки на порядок денний питання створення без'ядерної зони на території України, у тому числі на території анексованої АР Крим, що сприятиме захисту національних інтересів України в міжнародних відносинах, а також допоможе уникнути безперспективних закликів до володіння ядерною зброєю та розробок Державної програми відновлення Україною статусу ядерної держави й розробки ядерної зброї як єдиного ефективного механізму стримування агресії з боку Російської Федерації. На наше переконання, правові засади без'ядерного статусу України обов'язково потрібно передбачити в Основному Законі України.

Список використаної літератури:

1. Енергетична стратегія України на період до 2030 року від 24.07.2013 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13>.

2. Коцюба Р.О. Завдання розвитку законодавства у сфері безпеки використання ядерної енергії у світлі виконання

Угоди про асоціацію між Україною та ЄС // Р.О. Коцюба // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2015. – № 1. – С. 37–42. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://instzak.rada.gov.ua/instzak/doccatalog/document?id=72940>.

3. Пріоритетні напрями удосконалення державної політики у сфері забезпечення енергетичної безпеки України : [аналітична записка] // Офіційний веб-портал Національного інституту стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1753/>.

4. Про План законодавчого забезпечення реформ в Україні : Постанова Верховної Ради України від 04.06.2015 № 509-VIII // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-19>.

5. Програма діяльності Кабінету Міністрів України : Постанова від 11.12.2014 № 26-VIII // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/26-19>.

6. Проект енергетичної стратегії України до 2035 року // Офіційний веб-портал Міністерства енергетики та вугільної промисловості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245165746&cat_id=24516576.

7. Про схвалення Концепції проекту Ядерного кодексу України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.12.2010 № 2208-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

8. Стратегічний розвиток ядерної галузі України – слухання Комітету ВР з питань ПЕК, ядерної політики та ядерної безпеки // Офіційний веб-портал оператора АЕС України «Енергоатом» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.energoatom.kiev.ua/ua/press/nngc/45256-strategchniyi_rozvitok_yaderno_galuz_ukrani_sluhannya_komtetu_vr_z_pitan_pek_yaderno_poltiki_ta_yaderno_bezpeki/.